

Kompetenscentrum för utländsk vårdexamen i Halland

Slutrapport

Dec 2018

Projektledare: Amir Kaderland

Sammanfattning

Projektet Kompetenscentrum (KC) har haft som syfte ta ett samlat grepp om utländsk vårdkompetens i Halland. Projektet är en gemensam satsning mellan Närsjukvården i Region Halland och Arbetsförmedlingen.

Kompetenscentrums program har innefattat klinisk handledning och utbildning, riktlinjer för diagnostik och behandling, medicinsk vetenskap och litteratur, läkemedelsläran, medicinsk terminologi, sjukvårdslära, svenskt sjukvårdssystem, information och praktisk tillämpning i frågor som etik och bemötande i patientbesök, samhällsinformation, läran om informationssökning, läran om kommunikation, dokumentation, integrationskunskap, kulturella koder och Sveriges nutidshistoria.

Återkommande tema har varit det svenska språket som har gått som en röd tråd genom programmet, detta har innefattat: ordkunskap, uttal, betoning, läs- och hörförståelse samt träning på läshastighet.

Kompetenscentrum har hjälpt deltagarna att hitta praktikplatser för språkträning och provtjänstgöring samt upprätthålla kommunikationen med Socialstyrelsen.

Sammanlagt har 26 läkare och tandläkare med utländsk examen deltagit i Kompetenscentrums utbildningsprogram under fyra terminer, VT 2017 t o m HT 2018.

4 läkare har fått svensk läkarlegitimation varav 1 läkare har fått ST-tjänst. 2 läkare kommer att få legitimation inom de närmaste månaderna.

14 läkare och 5 tandläkare ska genomföra kunskapsprov.

Ett flertal andra läkare, tandläkare, sjuksköterskor och apotekare kunde av olika anledningar inte delta i Kompetenscentrums verksamhet, men har fått vägledning och handledning i sina processer mot svensk läkarlegitimation.

Bakgrund

I syfte att kunna säkra långsiktig kompetensförsörjning och återväxten av läkare och sjuksköterskor till regionen startade Region Halland projektet "Kompetenscentrum för utländsk examen Halland" hösten 2016. Man ville underlätta för utländska läkare och tandläkare utanför EU/ ESS i processen mot svensk läkarlegitimation bland annat genom språkundervisning, praktik, handledning och integrationskunskap. Projektet skulle i en gemensam satsning mellan Närsjukvården och Arbetsförmedlingen ta ett samlat grepp om utländsk kompetens i Halland. Vidare skulle projektet även vara en del i att hitta praktikplatser inom närsjukvården samt vara länken mellan Socialstyrelsen och deltagarna.

Utifrån Region Hallands behov av rekrytering av sjukvårdspersonal och att det i Halland finns ett stort antal personer med utländsk vårdkompetens som måste genomgå

praktiktjänstgöring eller genomgå kunskapsprovet, formulerades en projektplan (Projektplan– Läkare och sjuksköterskor med utländsk kompetens).

Kompetenscentrum för utländsk vårdexamen i Halland skulle i första hand ha fokus på läkargruppen med hemvist utanför EU/ESS. Insatser skall vara stödjande i processen till svensk läkarlegitimation.

I samarbete med Närsjukvården i Region Halland och Arbetsförmedlingen kartlades ett antal läkare. Ett fåtal uppfyllde kriterierna för Kompetenscentrum (att ha SAS 3, uppehållstillstånd och besked från Socialstyrelsen), några andra studerade svenska inom Komvux, Folkuniversitet, samt Löftadalen och Katrinebergs folkhögskolor för att kunna få SAS 3.

Svenska språksystem

Asylprocessen och erhållande av (PUT) kan i vissa fall ta ett år, ofta mycket längre tid. Efter besked om uppehållstillstånd får en invandrare påbörja svenskundervisning på SFI (svenska för invandrare).

- Svenska för invandrare (SFI), kan ta allt från sex månader upp till ett år.
- Svenska som andraspråk (SAS) består av: SAS-Grund, SAS 1, SAS 2, SAS 3. Denna period kan ta allt från ett till två års tid. SAS-systemet har betygsnivåer: A, B, C, D, E och F, där F är icke godkänd.
- Europarådets referensram för språk är: (A1, A2, B1, B2, **C1**, C2)

Anställningskrav inom Region Halland

För att kunna få en anställning inom Region Halland måste man ha klarat av C1-provet. C1 motsvarar ungefär SAS 3 med betyg A-B. Med andra ord är det rimligt att anta att en person som har SAS 3 med betyg A-B kan klara av att få godkänt i C1.

I samarbete med Arbetsförmedlingen kunde projektet värva deltagare till KC. Den klara majoriteten av deltagarna har varit personer från Syrien. Nästan alla deltagare har haft SAS 3 med betyg E och har svårigheter att klara av C1 provet.

Vad är kunskapsprov?

Enligt beslut från Socialstyrelsen 1 juli 2016 skall alla läkare utanför EU/ESS avlägga kunskapsprov, därefter provtjänstgöra i 6 månader innan man får svensk läkarlegitimation.

- *”Kunskapsprovet ska i den nya processen motsvara medicinsk kunskap på legitimationsnivå. Det genomförs på svenska och består av en teoretisk del och en praktisk del.”*
- *Rekommenderad litteratur inför kunskapsprovet är den litteratur som används på svenska läkarutbildningar.*

- *”Nytt system för ansökan om legitimation för läkare med utbildning utanför EU och EES Den 1 juli 2016 började Socialstyrelsens nya system för legitimation för läkare utbildade utanför EU och EES att gälla. Personer med sjukvårdsutbildning från länder utanför EU och EES Personer som har en sjukvårdsutbildning från andra länder än Sverige innebär en möjlighet för Sverige att möta kommande rekryteringsbehov. Med det ökade antalet nyanlända ökar också antalet som kommer till Sverige och redan har en sjukvårdsutbildning och erfarenhet av att arbeta i hälso- och sjukvård. Att inte lyckas ta tillvara nyanländas kompetens medför dubbla konsekvenser för kommuner och landsting: medlemmarna går miste om arbetskraften och får samtidigt ökade kostnader i de sociala systemen. Därför behöver nyanlända snabbt komma in på arbetsmarknaden och arbeta med det de har en utbildning för. Socialstyrelsen har sett över och förbättrat processen för att läkare ska få legitimation i Sverige.”*
Kraven för legitimation är:
 - *Kunskaper och färdigheter som motsvarar de svenska kraven för legitimation*
 - *Kunskaper i svenska författningar*
 - *Kunskaper i svenska, danska eller norska språket”*
(Sveriges Kommun och landsting, avdelning för arbetsgivarpolitik)

Kompetenscentrum

Projektet började hösten 2016. Våren 2017 hade projektet två specialistläkare i allmänmedicin som handledde deltagarna under patientbesök och genomförde föreläsningar. Hösten 2017 hade projektet en läkare som handledde deltagarna och genomförde föreläsningar.

Veckoprogram

KCs verksamhet har bedrivits terminsvis. Programmet har innefattat klinisk handledning och utbildning, riktlinjer för diagnostik och behandling, medicinsk vetenskap och litteratur, läkemedelsläran, medicinsk terminologi, sjukvårdslära (Obs! under 2017), svenskt sjukvårdssystem, information och praktisk tillämpning i frågor som etik och bemötande i patientbesök, samhällsinformation, läran om informationssökning, läran om kommunikation, dokumentation, integrationskunskap, kulturella koder och Sveriges nutidshistoria.

Återkommande tema har varit det svenska språket som har gått som en röd tråd genom programmet, detta har innefattat: ordkunskap, uttal, betoning, läs- och hörförståelse samt träning på läshastighet.

KC har även hjälpt deltagarna att hitta praktikplatser för språkträning och provtjänstgöring samt upprätthålla kommunikationen med Socialstyrelsen.

Auskultation/praktik på en vårdenhet

Syftet med praktik på en vårdcentral har varit att deltagarna ska få bilda sig en uppfattning om svenskt sjukvårdssystem inom primärvården, personalens olika roller, teamarbete och dess betydelse, arbetskultur mm. Här har deltagarna haft en observerande roll.

Projektledaren har följt med deltagarna till praktikplatserna och introducerat dem tillsammans med vårdcentralsledningen. En personlig plan tillsammans med en checklista har tilldelats praktikplatserna för att kunna följa deltagarens utveckling samt för att skapa en gemensam bild för deltagaren och praktikplatserna.

Klinisk handledning

Första terminen bestod KC-teamet av projektledaren och två läkare som handledde deltagarna i kliniskt arbete. Initialt observerade deltagarna patientbesöken men med tiden kunde de gå in i rollen som läkare under handledarnas närvaro. Under och efter besöken har handledarna gått igenom och diskuterat patientfallen tillsammans med deltagarna. Vid projektets start fanns det en överenskommelse med FoU, Region Halland om att de skulle ansvara för den medicinska handledningen inför kunskapsprovet. Under tiden som projektet fortgick hann inte strukturen för den planerade samverkan med FoU sättas.

Kliniska föreläsningar under 2017

Sammanlagt har 14 föreläsningar med inriktning i medicin med bilder och text genomförts av en av handledarna. Deltagarna har fått allt material för framtida egenstudier. Inför föreläsningen gicks materialet igenom tillsammans med deltagarna för att förklara begrepp och nya ord.

Föreläsningarna har omfattat följande ämnesområden:

- Utvecklingen av diagnostik med sjukdomstecken och symtom i modern sjukvård
- Arterioskleros och olika typer av prevention
- Kranskärllsjukdom
- Högt blodtryck
- Hjärtsvikt
- Antikoagulation och trombocythämning
- Diabetes typ 2
- Antibiotika, historisk överblick och modern resistens
- Övre luftvägsinfektioner
- Varför behövs forskning inom sjukvården? Hur påverkar förändringar sjukvården?
- Hur forskar man i modern sjukvård?
- Risker och riskreduktion – viktiga begrepp i modern sjukvård
- Screening – när, hur och varför?
- Dokumentation i VAS – praktiska exempel på hur man skriver läsbara anteckningar och remisser

Språkundervisning

Folkuniversitetet i samarbete med Region Halland har bedrivit språkundervisning på Hallands sjukhus, Halmstad på halvtid. Insatsen har varit ett led i att förstärka svenskan hos

deltagarna. Även några andra läkare, aktuella inom Region Halland, har deltagit i undervisningen. Språkundervisningen leddes av projektet under hösten 2018.

Språkinläring

Språket är det viktigaste verktyget för kommunikation. En av de största utmaningarna för deltagarna är att lära sig svenska. Deltagarna har lärt sig svenska inom den kommunala språkundervisningen (SFI och Komvux) eller hos andra aktörer; folkhögskolorna, Löftadalen/ Katrineberg samt Eductus, vilka slutligen utfärdar intyg i SAS 3.

Nästa alla deltagare har haft betyg E, på SAS 3. Det ställs stora krav på att behärska svenskan i processen till läkarlegitimation där antingen praktiktjänstgöring eller kunskapsprov ingår.

Faktorer som påverkar språkinläringen;

På individnivå:

- Ålder. Medelåldern hos deltagarna har varit ca 50.
- Familjeförhållanden påverkar hur mycket tid man kan lägga på studier
- Motivationsnivån påverkas av svårigheter man har framför sig i processen mot läkarlegitimation.
- Nyfikenhet, att uppfylla systemets krav kräver stor nyfikenhet hos individen.
- Disciplin. Struktur, studieplan, passa tider mm.
- Inlärningsförmåga
- Kunskapsnivå om Sverige och dess samhällssystem.
- Individen kontra systemets bild av språknivån
- Kulturella skillnader
- Tid. Språkinläring kräver sin naturliga tidsprocess.
- Bristande allmänskunskap

På systemnivå:

- Språkinläringssystem och metoder som inte är tillräckligt effektiva.
- Avsaknad av individuell planering/ handledning i asylprocessen, språkinläringen och arbetssökandet.

Integrationskunskap

Att flytta till ett nytt land innebär en stor utmaning för en individ som även är sjukvårdspersonal. Det handlar inte bara om att lära sig ett nytt språk eller att lära sig ett nytt sjukvårdssystem utan individen måste även förstå det nya landets kulturella koder, tankeorganisation, värderingar, referensramar, interpersonella relationer, syn på etik och moral, människosyn, seder och bruk, traditioner, kommunikationskoder, lagar, skrivna och oskrivna regler, inställning till tid, samhällssystem, relation mellan individ och system, kunskap om informationssökning och inte minst Sveriges nutidshistoria.

Alla deltagare kommer från Mellanöstern vilket innebär att de får möta ett nytt kulturmönster i Sverige. I det nya samhället/landet är värderingarna baserade på individualism, jämlikhet, jämställdhet, rättsamhället, sekularism och demokrati. I västvärlden är samhällssystemet och statsmakten ofta mer decentraliserat än i hemlandet.

KC har arbetat med att öka deltagarnas kunskaper om Sverige och dess system och kultur i ett jämförande perspektiv med ursprungsland. Genom information och diskussion bildas en helhetsbild hos deltagarna för att kunna förstå det nya landets koder och system och för att lättare kunna integreras i samhället och arbetslivet. Samtidigt deltagarna tränats i uttal och att öka deras ordförråd. Mycket fokus har legat på kommunikation.

VAS-utbildning

Deltagarna fick VAS-utbildning vid tre tillfällen under 2017. Första tillfället var resultatet inte tillfredställande på grund av svårigheter med språket hos deltagarna. Utbildningen anordnades vid ytterligare två tillfällen då projektledaren deltog och assisterade läraren för att tydliggöra och förklara begrepp och innehåll.

Handledarna har även tränat deltagarna i praktisk användning av VAS.

Projektet har gått igenom och diskuterat kriterier för journalföring och tillvägagångssätt. Diktering i journalföring är en stor utmaning för deltagarna där det ligger stor vikt på språk-uttal, betoning och struktur.

Metoder

Kompetenscentrum har använt sig av olika metoder i undervisningen, till exempel:

- Textläsning med fokus på uttal och nya ord/begrepp.
- Träning i uttal med fokus på mjuka som hårda vokaler.
- Relevanta filmklipp från YouTube och diskussion kring det.
- Sökning efter nya ord och begrepp med hjälp av internet.
- Korta sekvenser av filminspelning av deltagarna med fokus på språk, kroppsspråk och analys av dessa i gruppen. Jämförande av filmklippen efter några månader för att kunna synliggöra språkutvecklingen hos deltagarna.
- Handledningssamtal (individuellt och i grupp).
- Rollspel om bemötande och etikfrågor.
- Övningar i kommunikation och kroppsspråk.
- Skriftliga hemuppgifter och gemensam genomgång av dessa.
- Skriftliga och muntliga utvärderingar.
- Genomgång av checklista för markering av utveckling.
- Föreläsningar och diskussion kring dessa.
- Dialog och retorik.

Utvärdering

Kontinuerlig skriftlig och muntlig utvärdering av insatserna på KC har genomförts hos deltagarna och dokumenterats. Utvärderingar på praktikplatserna och hos handledarna har genomförts.

Samarbeten

Vårdenheter om praktikplatser

KC har varit beroende av samarbete med vårdenheter, i synnerhet vårdcentraler för att deltagarna ska kunna få praktikplats, kunskap och information om hur vårdsystemet fungerar och patientbemötande, arbetsrutiner men även möjlighet till att uppleva temaarbete mellan olika yrkeskategorier. Samtidigt har man fått tillfälle att praktisera funktionell svenska.

Samarbetet mellan Kompetenscentrum och vårdcentralerna inom länet har generellt fungerat tillfredsställande. Samarbetet har inte innefattat privata vårdcentraler.

Möten på Röda Korset

Några av Hallands pensionerade läkare har varit aktiva i att stödja sina utländska kollegor genom information och kontakter inom sjukvården. Man har haft kontinuerliga kvällsmöten på Röda Korsets lokal där bland annat några klinikchefer har informerat om sin verksamhet och haft dialog med deltagarna som har bestått av läkare, tandläkare och apotekare med utländsk vårdeexamen.

Projektet har deltagit i några av dessa möten och informerat om KCs verksamhet samt samarbetet med att hitta praktikplatser till deltagarna.

FoU

Vid projektets start fanns det en överenskommelse med FoU, Region Halland om att de skulle ansvara för den medicinska handledningen inför kunskapsprovet. Under tiden som projektet fortgick hann inte strukturen för den planerade samverkan med FoU sättas.

”God och säker vård”

Region Halland har erbjudit sina anställda med utländsk examen en serie föreläsningar, *God och säker vård* under hösten 2016 och 2017. Projektet tog över detta uppdrag från och med hösten 2017 till och med 2018. Hösten 2018 avvaktade man med föreläsningarna då antalet deltagare för HT 2018 från KC samt antalet anställda som var intresserade, var okänt.

Resultat

26 läkare och tandläkare med utländsk examen har deltagit i Kompetenscentrums utbildningsprogram under fyra terminer, vårterminen 2017 till och med höstterminen 2018.

4 läkare har fått svensk läkarlegitimation varav 1 läkare har fått ST-tjänst. 2 läkare kommer att få legitimation inom närmaste månaderna.

14 läkare och 5 tandläkare ska genomföra kunskapsprov.

Ett flertal andra läkare, tandläkare, sjuksköterskor och apotekare kunde av olika anledningar inte delta i Kompetenscentrums verksamhet, men har fått vägledning och handledning i sina processer mot svensk läkarlegitimation.

Deltagare i Kompetenscentrums program under 2017-2018

	Specialitet från hemlandet	Krav från Socialstyrelsen	Delta-gande	Praktikplats	Resultat
1	Allmänkirurg	Provtjänstgör.	VT 2017	Vallås VC	Fått sv. leg mars 2018
2	Neurokirurg	Provtjänstgör.	HT 2017	Getinge VC	Fått sv. leg Juli 2018
3	Gynekolog	Provtjänstgör.	HT 2017	Vallås VC	Fått sv. leg Sep 2018. Har fått ST-tjänst i Hylte med start i sep. 2018
4	Allmänkirurg	Provtjänstgör.	VT 2018	Getinge VC	Beräknas vara klar juni 2019
5	Toraxkirurg	Provtjänstgör.	HT 2018	Falkenberg VC	Beräknas vara klar april 2019
6	Röntgenläkare	Provtjänstgör.	Nej	Göteborg	Sve. Leg, arbete på röntgenkliniken Halmstad sjukhus
7	Allmänläkare	Provtjänstgör.	VT 2017	Laholm VC	Hade svensk leg (inom EU) Behövde språk och övriga insatser från KC
8	Invärtesmedicin	Kunskapsprov	HT 2017		Oklart
9	Allmänläkare	Kunskapsprov	HT 2017	Veddige VC	Oklart
10	Allmänläkare	Kunskapsprov	VT 2017	–	Arbetar som USK
11	Urolog	Kunskapsprov	HT 2017	Hylte VC	Oklart
12	ÖNH	Kunskapsprov	VT 2017	Laholm VC	Oklart
13	ÖNH, kirurg	Kunskapsprov	Nej	Språkpraktik Bäckagård VC	Kommer att genomföra höst 2018
14	Kardiolog	Kunskapsprov	HT 2017	Kardiologi	Oklart

				Varbergs sjukhus	
15	Allmänläkare	Kunskapsprov	–	–	Kompletterar SAS, arbetar som USK
16	Rättsmedicin	Provtjänstgör.	VT 2018		Oklart
17	Tandläkare	Kunskapsprov	VT 2018	Citykliniken, folktandvård	Oklart
18	Tandläkare	Kunskapsprov	VT 2018	Vallås folktandvård	Oklart
19	Tandläkare	Kunskapsprov	VT 2018	Söndrum folktandvård	Oklart
20	Tandläkare	Kunskapsprov	-		Oklart
21	Allmänkirurg	Provtjänstgöring	HT 2018	Kirurgkliniken Halmstad	Väntar på besked för praktik
22	Tandläkare	Kunskapsprov	HT 2018		Oklart
23	Barnläkare	Kunskapsprov	HT 2018		Oklart
24	Läkare	Kunskapsprov	HT 2018		Oklart
25	Narkosläkare	Kunskapsprov	HT 2018		Oklart
26	Läkare	Kunskapsprov	HT 2018		Oklart

Slutsatser

KC uppfyllde en viktig funktion i processen till läkarlegitimation för målgruppen. KCs insatser har varit avgörande för de deltagare som behövde göra provtjänstgöring (före 1 juli 2016). Detta har bekräftats av deltagarnas utvärderingar:

”Utan KC skulle jag aldrig kunna klara av min provtjänstgöring”
”Det jag har lärt mig här på en vecka, har jag inte lärt mig på två år inom vanlig språkundervisning”

- Kunskapscentrum underlättade placering av praktikplatserna genom samarbete med vårdcentralerna.
- Samarbetet mellan Kunskapscentrum och Arbetsförmedlingen har fungerat bra.
- Samarbetet mellan Kompetenscentrum och vårdcentralerna inom länet har generellt fungerat tillfredsställande men att erbjuda praktikplatser är ett förbättringsområde.
- Kvaliteten på språket hos deltagarna med lägsta betyg E matchar inte de krav som den svenska sjukvården ställer. Man har svåra problem med uttal, grammatik, hörförståelse, läsförståelse, bristande ordförråd och kommunikation generellt. Detta har gjort att man har haft svårigheter att få full nytta av de kunskaper som erbjudits inom Kunskapscentrum eller på praktikplatserna.

- Språket hos deltagarna har förbättrats under perioden på Kunskapscentrum men det är mer som behöver göras, särskilt för de personer som ska genomgå kunskapsprovet där det krävs ett avancerat språk inom alla kategorier. Att läsa till kunskapsprovet på egen hand kräver mycket disciplin och nyfikenhet.

Återstående arbete efter projektet

- Kunskapsprovet är mycket tufft och kräver både avancerad svenska samt konkreta insatser under Region Hallands regi i form av handledning och genomgång av medicinska frågor.
- Med hänsyn till bristfälliga språkkunskaper hos målgruppen, bör man se över undervisningsmetoder kring detta.

Halmstad, december 2018

Amir Kaderland
Projektledare

